

Beslutningsunderlag for Osloregionens høringssvar til Klimakur 2030

Forslag til vedtak:

1. Styret gir sin tilslutning til forslag til Osloregionens høringssvar til Klimakur 2030.
2. Styret ber sekretariatet slutføre og sende inn Osloregionens høringssuttalelse innen fristen 30. april, basert på diskusjonen i styremøtet

Saksfremstilling:

1. Bakgrunn

Det vises til utredningen [Klimakur 2030](#) som ble lagt fram 31. januar 2020. Klimakur 2030 er en utredning utarbeidet på oppdrag fra regjeringen og er et samarbeid mellom Miljødirektoratet, Statens Vegvesen, Kystverket, Norges vassdrags- og energidirektorat, Landbruksdirektoratet og Enova. Formålet med Klimakur 2030 har vært å belyse mulige tiltak for å redusere ikke-kvotepliktige utslipp med minst 50 prosent innen 2030, og beskrive tiltak for å redusere utslipp og øke opptak i skog og arealbrukssektoren. Regjeringen har bedt om denne rapporten som et faggrunnlag slik at vi kan finne de riktige virkemidlene og tiltakene for å nå klimamålene. Regjeringen vil legge fram en klimaplan for Stortinget i løpet av året.

Rapporten ble sendt på høring, med høringsfrist 30. april 2020. Styret i Osloregionen skal avgi høringssvar til Klimakur 2030. Dette saksfremlegget er et beslutningsunderlag for Osloregionens høringssvar. Saksfremlegget er utarbeidet av Osloregionens sekretariat etter diskusjon og innspill fra Osloregionens miljø- og klimagruppe. Saken har også vært behandlet i interessepolitisk utvalg. Innspill er mottatt fra medlemmene i interessepolitisk utvalg og er hensyntatt i uttalelsen.

Høringssuttalelsen fra Osloregionen støtter seg på Osloregionens policydokumenter som areal- og transportstrategien (mai 2016), ordførererklæringen om miljø og klima (februar 2019) og innspill på utfordringsbildet til NTP (april 2019). Et høringssvar til Klimakur 2030 ses også i sammenheng med innspill til arbeidet med NTP, som behandles parallelt i Osloregionen. Utkastet til høringssvar til Klimakur 2030 fra Osloregionen har hovedfokus på hvordan kommunenes forutsetninger og roller kan styrkes (Klimakur, kap. 12.3.2.) for å bidra til å nå klimamålene, herunder som samfunnsutvikler, myndighetsutøver, tjenesteleverandør, innkjøper og eier og drifter av bygg og anlegg. Videre beskriver høringssvaret forventninger til nasjonale myndigheter for å nå nasjonale klimamål i 2030.

Samordnet strategi for areal- og transport har som delmål at Osloregionen skal oppfylle nasjonale og regionale klimamål og der delstrategiene by- og tettstedsutvikling, godstransport og transportsystemet er særlig relevant for uttalelse til Klimakur 2030. Videre støtter utkastet til uttalelse seg på Osloregionens ordførererklæring om miljø og klima, der 54 ordførere fra Osloregionen i februar 2019 ga sin tilslutning til målet om å være Europas ledende hovedstadsregion innenfor miljø og klima. Erklæringen inneholder uttalelser om hvordan kommunene og regionen kan lykkes i klimaarbeidet og har en 10-punktliste med tiltak innenfor fire hovedområder; areal og transport, sirkulær økonomi, verdiskaping og kompetanse samt erfaringsutveksling og læring. For å kunne gjennomføre disse tiltakene er det avgjørende at kommunene har nødvendige rammebetingelser og virkemidler. Implementering og gjennomføring av tiltak i Klimakur 2030 vil være vesentlig for at målene i ordførererklæringen kan nås.

2. Kort om Klimakur 2030

Formålet med Klimakur 2030 har vært å belyse mulige tiltak for å redusere ikke-kvotepliktige utslipp med minst 50 prosent innen 2030, og beskrive tiltak for å redusere utslipp og øke opptak i skog og arealbrukssektoren.

I utredningen gjennomgås utslipp sektorvis, og for hvert kapittel anslås det et potensial for utslippsreduksjon. For å nå 50 prosent reduksjon er det behov for å gjennomføre nye tiltak som reduserer de samlede utslippene i årene 2021 til 2030 med ca. 30 millioner tonn CO₂-ekvivalenter. De 60 utslippstiltakene i Klimakur 2030 gir til sammen om lag 40 millioner tonn kutt i tiårsperioden. De åtte sektorene med størst potensial for utslippsreduksjon er:

- Veitransport (11,8 mill. tonn)
- Sjøfart/fiske/havbruk (7,5 mill. tonn)
- Jordbruk (5,1 mill. tonn)
- Oppvarming/energi/HFK /avfall (4,8 mill. tonn)
- Ikke veigående maskiner og annen transport (4,3 mill. tonn)
- Industri – ikke kvotepliktig (2,7 mill. tonn)
- Karbonfangst og lagring (1,8 mill. tonn)
- Petroleum – ikke kvotepliktig (1,7 mill. tonn)

Innledningsvis slår rapporten fast at kommunene i sine roller som *samfunnsutviklere, myndighetsutøvere, tjenesteytere, innkjøpere, eiere og driftere* kan påvirke ulike klimatiltak, enten fordi de er *pådrivere og tilretteleggere*, eller fordi de kan *hindre gjennomføringen av tiltak*. I Klimakur 2030 er det inkludert et eget kapittel om kommunenes rolle (kapittel 12). Dette er spesielt relevant som utgangspunkt for Osloregionens hørings svar.

I kapittel 12 beskrives de mest sentrale påvirkningsområdene for kommunene. Ifølge rapporten er disse på områdene vei- og sjøtransport, anleggsmaskiner, avfallshåndtering inkludert karbonfangst og lagring, redusert matsvinn og oppvarming. For fylkeskommunene lister rapporten opp innkjøp av kollektivtjenester med nullutslippsløsninger, sømløs omstigning i kollektivtransporten, næringsutvikling, tilpasning av yrkesfagutdanning til lavutslippssamfunnet, samordning av knutepunktprosjekter, klimahensyn i regionale planer, tilskuddsordninger til kommunale klimatiltak og næringsutvikling, lokalisering av publikumstjenester slik at de bidrar til redusert biltransport og klimavennlig anleggsdrift (som vei-eier).

Klimakur påpeker at kommuner og fylkeskommuner også møtes av *barrierer* for å gjennomføre gode klimatiltak. Noen av de viktigste barrierene er ifølge Klimakur:

- Merkostnader
- Regulatoriske hindre (uklarhet og manglende hjemmelsgrunnlag)
- Behov for ressurser, som finansiering og kompetanse
- Manglende legitimitet i befolkningen
- Manglende institusjonalisering
- Usikkerhet om hva som er gode løsninger

Klimakur 2030 har sitt hovedfokus på å utrede hvilke tiltak som bør gjennomføres, men diskuterer også i noen grad også hvilke virkemidler som skal til for å utløse disse. For å redusere disse barrierene nevnt ovenfor og styrke lokale myndigheters verktøykasse, skisserer Klimakur følgende virkemidler:

1. Gi kommunene en tydelig rolle i klimapolitikken – forventninger og verktøy
2. Økt og enkelt tilgjengelig økonomisk støtte til kommuner – til omstilling og investeringer
3. Tydeliggjøre og utvide det juridiske handlingsrommet, spesielt innenfor plan- og bygningsloven
4. Satse på offentlige anskaffelser – sikre etterlevelse og implementering av klimahensyn
5. Vurdere å innføre klarere krav til rapportering og systematisk integrering av klimahensyn i kommunens beslutningssystemer

3. Forslag til hovedpunkter i Osloregionens hørings svar

Nedenfor er forslag til hovedmomenter til Osloregionens hørings svar: I punktene nedenfor gis det støtte til flere av forslagene som ligger i Klimakur 2030. Andre momenter er forslag hentet fra utfordringsdokumenter til NTP fra Osloregionen og/eller Osloregionens medlemmer.

Klimakur 2030 - solid utgangspunkt for klimaarbeidet i Norge

Samarbeidsalliansen Osloregionen består av 68 kommuner inkludert Oslo kommune samt de to fylkeskommunene Viken og Innlandet. Regionen representerer et stort geografisk område med nær 2,5 millioner innbyggere. I 2018 stod Osloregionen for ca. xx % av totale klimagassutslippene i Norge og ca. xx % av de nasjonale utslippene innen veitrafikk (tallene vil bli oppdatert når Miljødirektoratets kommunefordelte utslippstall foreligger). Osloregionen ønsker å være en del av løsningen for de nasjonale klimautfordringene.

Osloregionen anerkjenner Klimakur som et solid utgangspunkt for å bringe Norge nærmere nullutslippssamfunnet. Vi setter pris på at kommunenes og fylkeskommunenes rolle er viet et eget kapittel i utredningen, og slutter oss til at disse organene i kraft av å være både samfunnsutviklere, myndighetsutøvere, tjenesteytere, innkjøpere, eiere og driftere har gode forutsetninger for å påvirke klimatiltak. Samtidig har kommunene og fylkeskommunene, som også Klimakur beskriver, en rekke barrierer som vanskeliggjør gjennomføring av enkelte tiltak.

Klimakur 2030 har sitt hovedfokus på å utrede hvilke tiltak som kan og bør gjennomføres. Det er også i noen grad diskutert hvilke virkemidler som skal til for å utløse disse, men Osloregionen forventer at videre utredning av disse blir en viktig del av oppfølgingen av Klimakur inn mot en stortingsmelding om klima i løpet av året. Osloregionens høringsuttalelse reflekterer barrierene, men også hvilke insentiver som kan stimulere til gode, lokale klimaløsninger. I denne sammenheng blir det også viktig å gi god veiledning og klargjøre forventninger til også kommunenes miljø- og klimaledelse og egne klimabudsjetter.

Kommunenes har også en viktig rolle i å fremme innovasjon, teknologi og atferdsendring gjennom bl.a. fyrtårnprosjekter som Futurebuilt-programmet. Statens bør videreutvikle sin innsats på dette området slik at kommunene stimuleres til innovasjon på klimaområdet.

Ber om tydelige styringssignaler fra Regjeringen i klimaarbeidet

Innledningsvis vil Osloregionen påpeke betydningen av at tiltakene i Klimakur igangsettes snarest mulig, og at de blir inkludert i Klimameldingen som er varslet høsten 2020. I denne meldingen bør også Regjeringen fastsette et innenlandsk, tallfestet utslippsmål i 2030, særlig for ikke-kvotepiktige utslipp, noe som vil gi tydeligere styringssignaler til lokale forvaltningsnivåer og gjøre det enklere for dem å bidra til sin del av måloppnåelsen. Et innenlandsk, tallfestet klimamål vil også gjøre det mulig å utarbeide et bedre styringssystem etter klimaloven, for eksempel gjennom et nasjonalt klimabudsjett.

Osloregionen forventer at nasjonale myndigheter tilbyr rammebetingelser og virkemidler som legger til rette for utslippsreduksjoner og klimatilpasning, samt at staten selv bidrar til bærekraftig utvikling i Osloregionen, gjennom styring av sine virksomheter og foretak. Osloregionen vil løfte fram at økt samarbeid på tvers av forvaltningsnivåer og -aktører blir viktig fremover. Mange tiltak krever at nasjonale myndigheter og statlige foretak, fylkeskommunene og kommunene drar i samme retning og koordinerer bruken av sine virkemidler. Viktige eksempler på dette er innen areal- og transportplanlegging som er avgjørende for å kutte utslipp fra vegtransport og innen innkjøp (f.eks. innen bygg og anlegg). Osloregionen håper Regjeringen vil invitere til forpliktende samarbeid med kommuner og fylkeskommuner på mange områder fremover, og også utover de største byene.

Areal og transport

Areal og transport er et nøkkelområde i klimapolitikken, og ifølge Klimakur har veitrafikken det største potensialet for utslippsreduksjon med hele 11,8 millioner tonn CO₂-ekvivalenter. I 2018 stod Osloregionen for ca. xx% av totale klimagassutslippene i Norge og ca. xx % av de nasjonale utslippene innen veitrafikk. (tallene vil bli oppdatert når kommunefordelt utslippsstatistikk foreligger). Spredt utbygging genererer mye biltrafikk som igjen legger press på infrastruktur, men en flerkjernet og knutepunktbasert utvikling er mer bærekraftig og bør legges til grunn i både lokale og nasjonale planverk.

Regjeringen har som mål at klimagassutslippene fra transport skal reduseres med 50% innen 2030 sammenlignet med 2005. Regjeringens egne utslippsframskrivninger viser at dette målet ikke nås uten en strammere virkemiddelbruk. Osloregionen vil derfor peke på at det er spesielt viktig med forsterkning av virkemidler innenfor transport, og har flere konkrete forslag nedenfor som bør inkluderes i den nye klimameldingen og i statsbudsjettet fra og med 2021-budsjettet.

Osloregionen støtter nullvekstmålet som tilsier at veksten i persontrafikk skal tas med kollektivtrafikk, sykkel og

gange. Det forutsetter imidlertid at det tas høyde for vekst i kollektivtrafikken, forpliktende samarbeid mellom aktører på ulike forvaltningsaktører innen samferdsel og at kommunene gis langsiktighet og forutsigbarhet gjennom økte, statlige investeringer til de store prosjektene.

Osloregionen støtter følgende forslag i Klimakur 2030 fra kapittel 12, del A, om kommunenes rolle:

- Nullvekstmålet bør opprettholdes
- Næringstransport bør inkluderes i nullvekstmålet
- Staten må bidra til å finansiere merkostnader (både investering og drift) for nullutslippsløsninger i kollektivtrafikken. Staten må bygge på en måte som ikke generer økt transportbehov, både for bygg som sykehus og for annen infrastruktur, som veier og kollektivknutepunkt
- Det må stimuleres til klimavennlige jobbreiser ved å vri avgiftssystemet i klimavennlig retning slik at arbeidsgivere ikke skattlegges for å subsidiere ansattes kollektivreiser

I tillegg foreslår Osloregionen følgende tiltak:

- Utvide byvekstavtaler og/eller belønningsordninger til flere enn de ni byområdene som mottar slike midler i dag, f.eks. belønningsmidler for kollektivtransport. Økt kollektivandel er i seg selv et viktig klimatiltak, uavhengig av teknologi, energikilder og geografi.
- Osloregionen understreker betydningen av økonomiske virkemidler også i mindre byområder og tettsteder, ikke bare storbyene, da disse også har en viktig rolle innen kompakt arealplanlegging og samordnet areal- og transportplanlegging. Kommunene sitter på ansvaret for arealplanleggingen, men klare forventninger, forpliktende samarbeid på tvers av forvaltningsnivå og økonomiske insentiver er avgjørende for å sikre at dette følges opp.
- Øke statens andel til store kollektivutbygginger til å utgjøre minimum 70 prosent
- Endringer i avgiftssystemet som stimulerer til overføring av gods fra vei til sjø og jernbane
- Klimasats må bli en permanent ordning med flere søknadsfrister i løpet av året, og potten bør økes betydelig
- Krafttak for infrastruktur for energi og lading gjennom økt støtte fra Enova til energistasjoner (biogass og hydrogen) og ladepunkter over hele landet. Tilskuddsordning for ladeinfrastruktur i borettslag og sameier må snarest komme på plass
- Tiltak som begrenser gjennomgangstrafikk og utslipp fra denne, for eksempel ved å miljødifferensiere satser i strekningsbaserte bomstasjoner. Kjøretøy som går på biogass må fritas for bomavgift.
- Øke avgiftsnivået på fossile alternativer, som kjøpsavgifter for fossile biler og CO₂-avgiften. Dette vil øke konkurransekraften til utslippsfrie og fossilfrie alternativer.
- Utsette innføring av veibruksavgift på flytende biodrivstoff fra 1.1.2020 og komme tilbake med et opplegg med mer gradvis innføring over flere år som sikrer at det lønner seg å velge høyinnblanding av biodrivstoff. I påvente av storskala innfasing av kostnadsutvikling for elektrifiseringstiltak for tunge kjøretøy i perioden 2025-mot 2030 bør regjeringen være forsiktig med å foreslå økt avgiftstrykk på biodrivstoff. Økning av avgift bør skje når alternativene er klare for markedet.

Bygg og anlegg

Anleggsmaskiner er også en betydelig utslippskilde, og byggeaktiviteten er økende. Som innkjøper og reguleringsmyndighet har kommuner og fylkeskommuner en viktig rolle i å etterspørre lav- og nullutslippsløsninger, men det må flere virkemidler til for å skape et fungerende marked for disse slik at bygg- og anleggsplasser på sikt blir utslippsfrie.

Osloregionen støtter følgende forslag i Klimakur 2030 fra kapittel 12, del A, om kommunenes rolle:

- Mer samordnet etterspørsel fra stat og kommuner
- Økt samarbeid mellom kommunene ved bestilling av bygg- og anleggstjenester
- Forsøk med deling av maskinpark mellom mindre kommuner
- Utvidet statlig støtte til kommunenes merkostnader for innkjøp av lav- og nullutslippsmaskiner

Avfall

Osloregionen støtter forslaget Klimakur 2030 om karbonfangst og lagring som et vesentlig tiltak for utslippsreduksjon. I tillegg vil Osloregionen understreke følgende:

- Staten må snarest ta en positiv investeringsbeslutning om fullskala anlegg for karbonfangst og lagring på Klemetsrud. Innenfor avfallssektoren har anlegget på Klemetsrud stor betydning både lokalt, regionalt og nasjonalt da avfallsforbrenning er en stor utslippskilde. Teknologien kan overføres til andre

avfallsforbrenningsanlegg både i og utenfor Norge

Lowverk og statistikk

Noen av barrierene for kommuner og fylkeskommuner knytter seg til hjemler, lovverk og statlige data. Dette er ofte en forutsetning for å kunne gjennomføre effektive klimatiltak.

Osloregionen støtter følgende forslag i Klimakur 2030 fra kapittel 12, del A, om kommunenes rolle:

- Tydeliggjøre kommunenes adgang til å stille klimakrav til bygg og anlegg gjennom Plan- og bygningsloven, om nødvendig ved lovendring

I tillegg foreslår Osloregionen følgende tiltak:

- Kommunenes mandat innenfor annen nasjonal lovgivning som byggt teknisk forskrift (TEK), byggesaksforskriften, forurensningsloven og veitrafikkloven må klargjøres
- Gi kommunenes en tydelig hjemmel til å innføre nullutslippssoner/miljøsoner av hensyn til klima
- Forbedre det statistiske grunnlaget for kommunene. Forsinkelsen i den kommunefordelte utslippsstatistikken må reduseres, og kommunene må få tilgang til en samlet energistatistikk samt felles beregningsmetoder
- Utarbeide felles metodikk for utvikling av referansebaner for utslipp, herunder forventede effekter på utslippene pr kommune av statlig virkemiddelbruk (blant annet når det gjelder elbilpolitikk og krav om innblanding av biodrivstoff)